

lepetést a duplafenekű láda. Szentjánosi Csaba nekünk őrzött meg valamit a gyermeki gondolkodásból, érzékelésből.

CSEPREGI JÁNOS

(FISZ, Budapest, 2003, 78 oldal, 1200 Ft)

FRANZ KAFKA:

Az elkallódott fiú

„Kísérlet járja be” – Sas József és Engels Frigyes egyesített terminológiája szerint – na, azért nem Európát, de a hazai germanisztikai irodalomtudomány szelídnék bár nem, állónak annál inkább nevezhető vizét. Ez a kísérlet (vagy kísértet) ugyan nem mondhatja el magáról, hogy „új vizeken járna”, hiszen a magyarországi Kafka-értelmezés már a szakállas diszciplínák közé tartozik, mégis, az eddig (jobbára) más címen ismert regény módszeres filológiai alapokon nyugvó, modernizált fordításával előállni eleve teljesítmény és esemény.

Figyelemre méltó maga a prágai író életmű-sorozata is, egészében; a mostani kötet harmadik darabja ennek. Korábban kihozták már *A pert*, és kijöttek a *Novellák* is. Várható továbbá (vagy időközben talán meg is történt?) a levelek címzettenként tagolt köteteknek megjelenése, a naplók, töredékek és aforizmák sem ma-

radhatnak el, szó van *A kastély* újbóli közreadásáról is, az egész vállalkozást pedig egy Kafkáról szóló esszégyűjtemény zárja majd.

A kiadványsorozat egyik – ha nem a – legizgalmasabb pontjánál vagyunk most: Györfly Miklós *Az elkallódott fiú* címmel adja közre a korábban külföldön és itthon egyaránt *Amerikaként* futó szöveget. Kafkának ez a sorrendben első regénye idáig nálunk is a Max Brod-féle kiadás megfelelő kötetére alapozott átültetésben látott napvilágot több alkalommal, akárcsak a másik két román. Tudható, bár talán nem kellőképpen közismert, hogy az *Amerika* cím Brodtól, a baráttól és szöveggondozótól származik; ő adta ezt a címet a hagyatékban fennmaradt, töredékes kéziratnak. Valószínűleg azért, mert ez a viszonylag semleges cím, valamint az Amerikához mint az „ígéret földjéhez” vagy a „korlátlan lehetőségek hazájához” fűződő képzetek elősegíthették annak sugalmazását, hogy a regény hiányzó befejezése pozitív kicsengésű lett volna. Ez volt ugyanis Brod véleménye. Kafkával folytatott beszélgetéseire hivatkozva azt állította, hogy az „Oklahomai Természeti Színházról” szóló utolsó fejezetben a „derék fiúként” fungáló főhős, Karl Rossmann sorsa mintegy „paradicsomi varázslatra” egyszerűen jóra fordult volna. Ami korántsem bizonyos, hiszen Kafka végül is csak az elejét írta meg a fejezetnek, ráadásul naplójában ezt a munkáját

Der Verschollene címen emlegeti. Amely kifejezés korántsem problémátlan jelentésanilag, következőképpen lefordítani, magyarul visszaadni sem könnyű. Szó szerint valami olyasmi, hogy „az (aminek a hangja) elhangzott/elhalt”, átvitt értelemben pedig: aminek/akinek „nyoma vészett”, ami/aki „eltűnt”, amit/akit „elfelejtettek”. Vajon tényleg így kell felfogni Karl Rossmann nem is teljesen végig írt történetét? Ki tudja. Mindenesetre Jost Schillemeit 1983-ban, Kafka műveinek kritikai kiadásában már az előbb részletezett címen jelentette meg az „Amerikát”. Sima ügy tehát, hogy mivel az új magyar fordításnak ez a kiadás szolgált alapjául, a címet is hozzá érdemes igazítani.

Mindez persze, ilyen pontossággal, a magyarországi germanisztika belügye csak inkább. A mellékkérdések, a jelen munkához felhasznált eredeti szöveg hitelessége, a fordító mind koncepcionálisan, mind pedig a részletekben érvényesülő szemlélete, technikai készsége stb. kevésbé érdekelhetik a nem elsődlegesen szak tudományos tájékozódásra törekvő olvasót. Ugyanakkor Györfy Miklós, a vállalkozás szakmai gazdája olyan irodalmár, aki leginkább a műfordítás területén, azon belül is a Kafka-életmű fontosabb darabjainak átültetőjeként szerzett nevet magának, érdemes tehát akkor is figyelni ténykedésére, amikor átfogó feladatot hajt végre és kommentál.

Ma ő Kafka leghitelesebb magyar hangja. Biztató és megnyugtató fejleménye könyvkiadásunknak, hogy közismert szakértelme és precizitása most a konkrétan nem általa fordított Kafka-műveket is egyetemlegesen és remélhetőleg teljes következetességgel körülveszi.

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

(Fordította Györfy Miklós, *Palatinus Könyvkiadó, Budapest, 2003, 254 oldal, 2500 Ft*)

GEORGE ORWELL:

Légszomj

„Nem olvasnánk és csodálnánk Orwell tanulmányait, nem tanulmányoznánk életrajzát, vagy nem próbálnánk meg morális [...] szótárát a sajátunkba integrálni, ha nem írta volna meg az *Állatfarmot* és az *1984-et*” – állapítja meg a kortárs amerikai filozófus, Richard Rorty. Annak ellenére, hogy a fenti felsorolásból kimaradtak, mindez Orwell korábban írott regényeiről is elmondható. A volt keleti blokk országokban (így hazánkban is) különösképpen: nem csupán azért, mert a két fő mű mondatai (finoman szólva) sajátosan csengenek errefelé, hanem azért is, mert a helyi könyvkiadás ezirányú adósságának törlesztése csak az utóbbi évtizedben vált